
	<p>Списание ЕПОХИ Издание на Историческия факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“</p> <p>Journal EPOCHI [EPOCHS] Edition of the Department of History of “St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo</p>		<p>Том / Volume XXX (2022). Книжка / Issue I</p>
---	---	--	--

DOI: 10.54664/VKBR9669

ДРИНАГО – БЕЛГРАД В СРЕДНОВЕКОВНИТЕ КАРТИ „ПОРТОЛАНИ“

Живко ВОЙНИКОВ*

DRINAGO – BELGRADE IN MEDIEVAL PORTOLAN MAPS

Zhivko VOYNIKOV

Abstract: *The strange name of the city of Drinago first appeared on Angelino Dalorto’s “portolan” map from 1325. In later “portolans” made by other cartographers, the name continues to be used. In terms of its geographical location, the city of Drinago in question corresponds to Belgrade. The name Drinago itself is a distorted variant of the Latin-Hungarian name of the city “Alba de Nander” > “Denader” > “Drinago”. It is especially interesting that Dalorto placed above the city an image of a flag with the monogram “Ш” of the ruling Bulgarian dynasty of the Shishmanids. This shows that, around 1325 when the map was drawn, Belgrade was under the rule of Tsar Michael Shishman. This is indirectly confirmed by a letter of Pope John XXII from 1329 to the Bishop of Belgrade, in which he mentions that the city is under the rule of the Bulgarian Empire. Thus, the information on the map is confirmed by the Pope’s letter.*

Keywords: *Angelino Dalorto; “portolan” map; Drinago; Belgrade; “Alba de Nander”; “Denader”; Shishmanids; Tsar Michael Shishman; Bulgarian Empire; Pope John XXII; Bishop of Belgrade.*

Западноевропейските средновековни навигационни карти, наречени „портолани“, дават интересни сведения за Българското Подунавие в началото на XIV век. Названието „портолани“ идва от porto / portu – в романските езици „пристанище“. Това са морски карти, изготвяни обикновено върху обработена овча кожа, които очертават добре бреговата линия на Средиземно и Черно море и подробно посочват пристанищата. Предназначени са за улесняване на крайбрежното (каботажно) плаване. Първият известен портолан е т.нар. „Пизанска карта“ от 1290 г. За съжаление районът на Балканите не е добре съхранен.

Според начина на изготвяне съществуват две школи – „италианска“ и „каталонска“. Родината на италианските портолани са морските републики Генуа и Венеция, а на каталонските – Балеарските острови, основно школата на о-в Майорка. Съществува и принципна разлика между двете школи. Италианската не се интересува от вътрешността на континента, на италианските портолани се изобразяват единствено бреговата линия и пристанищата. Каталонската школа изобразява схематично и вътрешността на континента, но основно големите плавателни реки, градовете, разположени по течението им, названията на държави или области и някои планини. Затова каталонските портолани са и по-информативни. При портоланите не се използват гео-

* Живко Войников – доктор, независим изследовател; България; @ wojnikov@mail.ru

графски дължини и ширини, а координатите се определят чрез румбова мрежа, построена за отчитане на отклонението на компаса от „магнитния“ север [Щетинков, А. И. 2015, с. 24–34].

На каталонските портолаки реките се изобразяват схематично като почти прави линии. Затова например р. Дунав е представена с голяма делта и много късо долно течение, сякаш Вичина и Видин са почти съседни градове. Върху градовете се обозначават различни флагове с гербове и монограми, което показва под чия власт е даденият град или район и в това се състои тяхната стойност като исторически източник.

Проф. Петър Коледаров обръща внимание на един от първите известни каталонски портолаки от 1325 г., чийто автор е Анджелино де Далорто (известен и като Анхело/Анхелино Дулсерт) от о-в Майорка. Предполага се, че е италианец от Генуа, който се е преселил на о-в Майорка, съответно е променил италианската си фамилия Далорто по каталонски на Дулсерт, и личното име Анджелино на Анхелино. Предполага се, че е представител на видната генуезка знатна фамилия Дел Орто / Да Лорто, от която е Петранеус да Лорто, генуезки губернатор на пристанището Кафа (днес Феодосия) в Крим през 1340 г.

Коледаров отбелязва: „Поставеното от Анхелино де Далорто знаме при Търново с монограма на цар Михаил Шишман ни помогна да разкрием герба на Шишмановци – три лъва, разположени един под друг — подобно на срещания в други хералдически паметници“ [Коледаров, П. 1989, с. 125].

Всъщност Коледаров греша в идентификацията на града и на флага, тъй като монограмът няма нищо общо с три лъва. Далорто е изобразил Балканския п-в и река Дунав. На р. Дунав са дадени българските градове Вичина (Vecina) (при дн. рум. село Нуфър) и Видин (Budin). На малко разстояние западно от тях се намира река Дринаго, която извира от планина, означена като тито Ригуо (планините на Епир). На запад от нея е р. Дрино (flui Drino), т. е. Дрина. В горното си течение Дринаго се разделя на два ръкава, вливащи се в Дунав.

На отсрещния дунавски бряг се намира остров Сирмиум (Insula Sirmium), образуван от две разклонения на р. Тиса. Между двата ръкава на Дринаго има малък остров, в който е изобразен град с име **Дринаго**, със знаменце на кулата – бял плат с червен **Ш**-образен знак (**Ш**) монограм в средата (**фиг. 1**). Освен тези означения на запад от устието на Дрина е даден също остров с надпис остров Буда (Insula Buda) и самият град Буда, столицата на Унгария. По-западно е посочен друг град – Albargala / Alba Regalum, или „Престолния Бял град“, който отговаря на Секешфехервар – главната резиденция на унгарските крале (в унг. szék – престол), и затова над него е нарисован флаг с унгарския герб.

Надписът „България“ (Bulgaria) се среща на две места, източно от р. Дринаго, – северно от Дунав и западно от р. Олт (flui Aluta), отговарящ точно на баната Северин (съвр. Олтения в Румъния / историческата Малка Влахия). На юг от първия надпис България се четат още три надписа, съответно: Македония, Тракия и Гърция. Надписът Унгария се среща на няколко места, западно от р. Дрина и северно от Дунав. Отбелязана е и византийската столица Константинопол със знамето на Палеолозите – кръст с разположени в четирите му полета букви „В“, (**фиг. 2**). [Атлас на българските земи, 2008, с. 58–59].

Очевидно и логично Дринаго не може да бъде Търново, тъй като е разположен западно от Видин и се намира на р. Дунав, а не във вътрешността на България. И отговорът може да бъде само един – **Белград**. Така възниква въпросът какъв е произходът на това странно име „Дринаго“?.

Освен класическото име Сингидунум и българското Белград през Средновековието се използват и други синоними, като латинското Alba Bulgarica и унгарското Нандорфехервар (Nándorfehérvár), което означава „Български бял град“, от староунгарското Nándor, което е синоним на Уногундур (VNNTR)¹. Също от съчетаването на латинското и унгарското название се получават хибридни синоними Nandor Alba, Alba de Nander [Hyacintho Graveson, 1793, p. 289; Smolucha, J., Stańko, S. 2002, p. 538]. Последното съкратено до Denander може лесно

¹ Красноречиво доказателство, че унгарското „нандор“ аналог на „уногундури“ няма нищо общо с уногури, от което произлиза името Унгария.

да се възприеме от каталонските картографи леко деформирано като Drinago. Въпросната р. Дринаго е р. Колубара, която се влива в Сава, на запад от Белград, а зоната между устията на реките Колубара и Морава е представена като остров, образуван от делтата на една река, която е дълга и извира чак от планините на Епир. В случая това е р. Българска Морава, започваща от Шар планина, с прякото ѝ продължение Голяма (Велика) Морава, обединена от картографа с Колубара.

В следващата си карта от 1339 г. Аджелино Далорто, подписал се като Анхело Дулсерт, прави някои изменения. Стилът и почеркът на надписите са идентични с тези от картата от 1325 г., което показва, че авторът е един и същ. Разликите са, че над Дринаго вече липсва знамето с монограма, а над Вичина се появява татарската тамга , известна като „татарска везна“ и е знак на Улуса на Джучи, т.е. Златната орда. Полумесецът показва, че ислямът вече е официална религия на Златната орда при управлението на хана Узбек (1313–1341) и че Дунавската делта, както и Вичина и Северна Добруджа вече са под пряка татарска власт. А липсата на над Дринаго показва, че и там властта се е сменила (фиг. 3.).

Този монограм очевидно е близък с монограмите на Шишмановци. Знакът се открива върху монетите на Михаил Шишман и върху монета на Иван Стефан, а , подобна на тази, отбелязана от Далорто, но в огледален вид, се среща върху монетите на Иван Срацимир и Иван Шишман (фиг. 4.) [Мушмов, Н. 1912, табл. LXV]. Очевидно Далорто използва някакъв неизвестен за нас вариант на монограма на Михаил Шишман?

Но така или иначе, това са монограми на Шишмановци и очевидно каталонският картограф е сметнал, че Белград / Дринаго е българско владение, защото до Дринаго има надпис „Vulgaria“, т.е. Далорто е смятал, че Дринаго / Белград е в България и е нейна крайна част на запад.

Наличието на българско население в Белград по това време е известен факт, въпреки че градът от 1254 г. се владее от Унгария. В писмо на папа Йоан XXII до белградския католически епископ от 23 февруари 1329 г., цитирано от проф. В. Гюзелев, се казва, че българите в Белград пречели на католическите духовници да проповядват [Кръстев, К. 2011, с. 8]. Това сведение показва, че средновековните белградски българи съхраняват своята народност и не са се поддават на Католическата църква и официалната религия на Кралство Унгария, част от което са и те, след като градът става унгарски при цар Михаил Асен. На 23 февруари 1329 г. папа Йоан XXII изпраща писмо до католическия епископ на Белград – Андрей, и иска да отдели своята епархия от юрисдикцията на „българските схизматици“. Сведение, което говори за наличието на българска светска и духовна власт в Белград по същото време [Младенов, М. 2020, с. 72].

Папата пише на епископ Андрей следното: „Наистина понеже представената ни твоя молба, съдържаше предложение за твоята личност за тогава вдовстващата Белградска църква, по съвета на нашите братя, чрез апостолическата власт те въздигнахме за предвидлив епископ и почитан пастир на същата тази църква (т.е. Белградската епископия), понеже както знаеш, **схизматиците от Българското царство държат завзета тази църква**, макар че лично ти и чрез своите сродници и приятели, си се мъчил да я изтръгнеш от ръцете ми“ [Гюзелев, В. 1992, с. 112].

Очевидно Далорто разполага с информация от унгарски източник за попадането на Нандорфехервар или Алба Денандер > Дринаго (Белград) под властта на Шишмановци.

Още преди да стане български цар, видинският деспот Михаил Шишман воюва с Унгария. Според венециански документи през 1311 г. е споменат като владетел на Видин [Живковић, Т., Петровић, В., Узелац, А. 2013, с. 170]. Става дума за документ, показващ кои владетели са приятелски настроени към Венеция. Сред тях е и „Ser Michael despoti Bulgarie, dominus de Vidgno, gener reges Urosii“ (Михаил, деспот на България, господар на Бдин, зет на крал Урош), поради брака му с Анна-Неда, дъщерята на Стефан Милутин [Божилков, И. 1994, с. 119–120]. Следващ по ред в списъка е „Ser Vecelaus imperator Bulgarie“ (Господин Светослав, цар на България) [Гюзелев, В. 2001, с. 58–59].

Унгарска грамота от 23 октомври 1317 г., написана от крал Карл Роберт за дарение, предоставено на семейство Сечи, съобщава, че българският (видинският) владетел Михаил Шишман подкрепил бунта на северинския бан Теодор и сина му Йоан от рода Чанад срещу Карл, които не признавали унгарската власт и искали да бъдат самостоятелни. Но кралската армия, водена от Пал Сечи, разбила бунтовниците при гр. Михалд (сега Мехединци, на север от Оршо̀ва). Българските войски, водени от Иван Русина, се спасили в българските владения, северно от Дунав. Теодор бил пленен, но синът му Йоан се спасил в крепостта Михалд (т.е. при българите). Бан Теодор не признава властта на Карл Роберт и поддържа тесни съюзни отношения със съседа си Михаил Шишман.

Няколко години по-късно, към края на 1321 или в началото на 1322 г., Карл Роберт лично предвожда войската, обсажда и завладява крепостта Михалд и възстановява властта си над Северинския банат. Вероятно тогава и Иванко Басараб е принуден да стане „верен васал“ на унгарския крал като воевода на Влахия (woyvoda Transalpinus).

Шишмановото деспотство владее съвсем малко земя на север от Дунав в периода, когато унгарците губят контрола си над Трансилвания и Северин, т.е. при последните Арпади. Бан Теодор се обявява за самостоятелен, имайки съюз с деспота на Видин. Това предполага, че му отстъпва двете крайдунавски крепости Михалд и Гурен, които образуват защитен клин, отделящ земите на бан Теодор от тези на краля, при Големия завой на Дунав. Приема се, че през 1319–1320 г. Карл Роберт си връща Белградската и Браничевската област, намиращи се в бившите владения на унгарския васал Стефан Драгутин, и Михаил Шишман губи владенията си в Северин след потушаването на злополучния бунт на бан Теодор и превземането на Михалд. Оказва се обаче, че не е точно така.

През 1326 г. унгарският крал отблъсква успешно нападението на татарите, българите и власите в Северин. В по-късен документ от 27 март 1329 г. Басараб е споменат сред враговете на Карл Роберт, тъй като заедно с българите и татарите напада крепостта Михалд в Северин, но е отблъснат от магистър Дионисий Сечи. След като Михаил Шишман губи крепостите в Северин, Иванко Басараб иска да ги присвои и с този акт скъсва васалните си отношения към Унгария.

В друга своя грамота от 29 март 1329 г. Карл Роберт съобщава, че магистър Дионисий от рода Сечи, кастелан на същата крепост Михалд (т.е. тя вече е унгарска), завладява и крепостта Гурен, „която била под властта на деспота или владетеля на Търново (т.е. Михаил Шишман)“. Дионисий има задача да отбранява Унгария от „българите, влашкия воевода Басараб (Иванко Басараб), сръбския крал схизматик (Стефан Дечански), както и от татарите“. Крепостта Гурен отговаря на съвременното градче Гура Въй (Gura Văii), между Турну-Северин и Оршо̀ва (фиг. 5.). И това е краят на владенията на Шишмановци в района на Северинския банат [Димитров, Х. 1998, с. 209–213; Vásáry, I. 2005, p. 154].

През 1319 г. унгарският крал Карл Роберт завзема Мачва, а през 1321 г. след смъртта на Стефан Милутин избухва междуособица между определения за престолонаследник Константин (или Стефан Константин), полубрат на Стефан (Дечански), и братовчед му Стефан Владислав – сина на Драгутин. През 1321 г. с унгарската помощ и чрез босненския бан Шубич Стефан Владислав се укрепява в бащините си земи (на Стефан Драгутин), в Подунавиѐто – Мачва, Срем, Белград, Браничево. Според „Продължителя на Данило“ Владислав е подкрепян от Михаил Шишман, а Константин – от Унгария, но според „Троношкия летопис“ Михаил Шишман подкрепя Константин, а не Владислав [Кръстев, К. 2011, с. 170–171].

Константин е убит от Стефан Дечански (1322 г.) и вероятно тогава Михаил Шишман дава подкрепата си за Владислав, който се отказва от борбата в 1324 г., когато претърпява поражение от Стефан Дечански в битката при Рудник и бяга в Унгария, където умира (1326 г.). В същата година Стефан Дечански вече като едноличен крал изпраща сръбския архиепископ Данило на мисия в Търново за помирение и подобряване на отношенията между сръбския крал и зет му – българския цар – и вероятно за определяне на границите.

Като прочетем писмото на папата от 1329 г., вероятно след като Владислав се отказва от борбата за сръбската корона, Михаил Шишман научаваме, че запазва контрола си над Белград и Браничево. Очевидно те са присъединени към Унгария едва след неговата гибел при Велбъжд в 1330 г. във войната със Стефан Дечански. За съжаление изворите са твърде оскъдни и трудно може да се възстанови историческата картина на това последно няколкогодишно българско управление в Белград. Затова в картата си от 1339 г. Далорто / Дулсерт вече маха Шишмановия монограм от Дринаго. Проф. Пламен Павлов стига до същото заключение, като пише, че: „Най-вероятно цар Михаил III Шишман Асен (1323–1330) е успял да си върне областите Белград и Браничево, използвайки междуособиците в Унгарското кралство по време на крал Карл Роберт (1312–1342)“ [Павлов, П. 2017, с. 20].

Белград остава в границите на Унгария до 1521 г., когато е завладян от османците, и българското население живее там до това време. В сръбски летопис, публикуван от Руварац, се казва: „В лето 1522 прими цар Сулемен Белъград и Св. Петку однесе и Св. Феофану и бльгърце прегнаше тамо у Цариград“, или „В годината 1522 цар (султан) Сюлейман прие (завладя) Белград и отнесе мощите на Св. Петка и Св. Теофана, а българите от Белград пресели до Цариград“. Това Руварац съобщава в статията си „О светињама београдске цркве г. 1521“ („За светиците на Белградската църква, година 1521“). Относно споменаването на българи коментира, че сигурно е грешка и трябва да се чете „Бълеградце“ (белградчани) [Руварац, И. 1881, с. 2]. Това е интересно признание, а не е грешка, и показва, че под унгарска власт средновековните българи в Белград остават до самото завладяване на града от османците. Няма как белградчаните да са сърби, при условие че Белград не влиза в средновековна Сърбия, освен при Стефан Лазаревич за периода 1404–1427 г. В средновековна Унгария винаги приемат Белград за българска земя и никога за сръбска.

Потомците на белградските българи живеят в село Белград до Константинопол до 1913 г., когато споделят съдбата на останалите тракийски българи.

По традиция Дринаго фигурира и в портолана на братя Пицигани/Пицигано от 1367 г., изобразяващ Средиземноморието и Черно море. Очевидно като източник е използвана картата на Далорто / Дулсерт от 1339 г. (фиг. 6.).

Особено интересен е „Каталонският“ или „Каталанският“ атлас на Авраам (Абрахам) Крескес, по произход евреин от о-в Майорка. През 1375 г. по поръчка на крал Хуан I Арагонски Авраам заедно със сина си Йехуда Крескес изработва цветен атлас на целия познат свят, съставен от шест листа. Това е един от най-значимите и важни запазени до днес средновековни картографски източници, изработени преди епохата на Великите географски открития. Подарен е на френския крал Шарл V и оттогава се съхранява във Френската национална библиотека в Париж. Каталанският атлас от 1375 г. съдържа повече обозначени градове, отколкото в картата на Далорто. Там вместо Дринаго е използвано названието **Диноко**. Съседният в югозападна посока отбелязан град е Елча (Elca), който точно отговаря на споменатия от архиепископ Данило (житието на крал Милутин) град Елеч – укрепена крепост в близост до Нови пазар, а още по югозападно е гр. Posga, отговаря на гр. Пожега в планината Златибор, в Сърбия. На Адриатическото крайбрежие е Dulchingo, или част от Дукля, сега гр. Улцин.

На северозапад от Пожега е гр. Vuradin, или гр. Вараждин в Славония. Следващият град на Дунав след Диноко е Буда. До него е посочен Ragatos, който отговаря на съвременния гр. Раец (Rajec), в унгарски Ragescs [Encyclopedia Britannica, 1842, p. 12], разположен доста по-северно от Буда, сега в Словакия, окръг Жилина, на р. Ваг, приток на Дунав. На запад от Буда е Albargala, Albe-Royale, или „Престолният Бялград“ – Секешфехервар, над който е изобразено унгарското знаме с герба на Карл Роберт, тъй като е важна резиденция на унгарските крале и втора столица след Буда, където е извършвана коронацията им и където са погребвани. Пояснителен надпис казва, че там обитават унгарските крале.

На север от Дунава е посочен Remesuar, грешен запис на Темешвар, тъй като в предишното издание на труда си Бушон го дава като Zemesuar, и на запад от него Bach, или унгарският гр. Бач, основан от Ищван I, център на епископство и средновековен комитат, днес гр. Бач е

в Сръбска Войводина. В близост е Самагу, неправилно предаден от Бушон като Amagon, но това е унгарският град Комаром (Komárom) на Дунав, днес Комарно в Словакия. В най-западната посока е Виена, а в близост до нея е Arasvar, или селището Оросвар, съвр. Райка-Оросвар, окръг Дьор, на границата с Австрия, а между тях е обозначена крепост S-to Ujto или Св. Вит, отговаряща на гр. Вац в Унгария, център на епископство. Малко по-южно е селището Moleno, или Малечник, разположено близо до Марибор (Словения) и известно още от 1236 г., и Jaurim, което отговаря на унгарския гр. Дьор (в средновековен унгарски Гьор / Győr), намиращ се при вливането на р. Рааб в Дунав. В близост до него е обозначен остров с надпис „Insula de Jaurim, que de maior“, което означава „големият остров на Гьор / Дьор“. Отбелязан е и гр. Cassa, в превод Градец, това е старото име на Загреб от времето на Бела IV, както е отбелязан в неговата „Златна була“. В близост е Castro Pere (Петрова крепост), което отговаря на хърватския град Петриня, известен още от Средновековието. Западно от Петриня е Петрова гора (планината на Петър), място на битката през 1097 г. при планината Гвозд между хърватския крал Петър Свачич и унгарския крал Калман Книжовника. Това са обозначените селища във вътрешността на Балканите и прилежащите части на Унгария.

Отбелязани са и две реки – Сат и Пнигуа, или Пингуа. За р. Сат (fluv. Sat) може да се мисли, че идва от името на р. Сутла в Словения и Хърватия, която е горен приток на Сава и вероятно това име е сложено от картографа на цялата р. Сава, или от р. Сутеска в Босна, западен приток на Дрина. А идентификацията на Пнигуа е неясна, вероятно р. Пива, приток на р. Дрина. [Buchon, J. 1839, p. 79, 85–86, но с мои допълнения].

В близост до Пожега е изобразена планината на Епир (условно название, обхващащо планините в Албания, Западна Сърбия, Шар планина и др.), от която започва въпросната р. Дринаго / Диного. Именно в района на планината Златибор започва р. Сръбска или Западна Морава, а Пожега е разположен на бреговете ѝ в непосредствена близост са изворите на Колубара, която тече на север. Напълно понятно е защо Колубара и Морава са възприети от картографите като една река, между ръкавите на които се намира Дринаго / Диного / Белград. Между България и Босна е отбелязано селище Casina (Касина), напр. в италиански cascina е чифлик, село, земеделско стопанство, поземлено владение, идва от casa – къща. Касина отговаря на средновековния сръбски манастир Градац (Ибърски Градац), построен през 1277–1282 г. като „задушбина“² на кралица Елена Анжуйска, съпруга на Стефан Урош I и майка на Милутин и Драгутин. Тя е погребана там след смъртта ѝ в 1314 г. Манастирът се намира на 12,5 км от средновековната крепост Брвеник (Бръвеник). В „Атласа“ освен названието Bulgaria на Балканите се открива и Burgaria, разположена на север от Дунав (Северинския банат). В центъра на България е означена крепост без име и очевидно това е Търново (фиг. 7. и 8.).

Потвърждение, че Ш-образният знак е монограм на Шишмановци, дава малко по-късната карта на Гийом Солер от 1380 г. [Давид Аршба, pass.]. Там знакът „Ш“ е поставен в центъра на България (Burgaria), върху столицата Търново, а над Вичина има флаг с татарската тамга на Джучидите. Дринаго също фигурира на традиционното си място (фиг. 9.). Картата показва и византийския флаг над Константинопол и Солун, представляващ кръст с четири срещуположни В-образни знака³. Много по-късно Христофор Жефарович ще го преоткрие, но съвсем произволно в своята „Стематография“ ще го представи като герб на Сърбия, а знаците вече са изменени на С-образни. Така този знак се превръща в герб на новата сръбска държава, възникнала в началото на XIX в., а четирите „С“ придобиват ново значение, като девиз „Само слога сръбина спасава“, т.е. „Само съгласието е спасение за сърбите“.

² В средновековна Сърбия задушбина/задужбина се нарича църква или манастир, построен от даден владетел „за успокоение на душата му“ и за „опрощение на греховете“.

³ Четирите „В“ идват от гръцкия израз „Βασιλεὺς βασιλέων, βασιλεύων βασιλευόντων“ или „Цар на царете, царуващ над царе“. Този девиз е възприет от Михаил VIII Палеолог, основател на династията Палеолози. Според друго мнение „В“ идва от Византион.

През 1436 г. венецианецът Андреа Бианко изготвя портолан на Черно море. Съвсем схематично са дадени Дунавската делта и самата р. Дунав. Обозначени са Вичина, след нея **Дри-маго** което е нов вариант на Дринаго, и Буда, и съответно о-в Сирмиум, о-в Буда и р. Дринаго. (**фиг. 10.**)

През 1439 г. каталонският картограф от Палма де Майорка – Габриел Валсека, изготвя голям портолан на Европа, Средиземноморието и Черно море. За първи път Дринаго / Дримаго изчезва и е заменено с Ragatos, в унгарски Ragescs, или съвр. гр. Раец (Rajec) в Словакия. По р. Дунав, от делтата на запад, са поставени един след друг Вичина, Рагатос, Буда и Дьор (Jaurum). Валсека използва „Каталонския атлас“, където Рагатос е поместен непосредствено между Ди-ноко и Буда, но е пропуснал Диноко, заменяйки го с Рагатос (**фиг. 11. и 12.**)

В картата на Албино де Канепа от 1489 г. Дринаго е пропуснат и е заменен със Сирмиум, а по традиция Вичина продължава да се изобразява с тамгата на Джучидите, въпреки че отдавна е османско владение. (**фиг. 13.**)

В портолана от 1492 г. на португалеца Жорже де Агулар от Лисабон Рагатос е изпуснат и по р. Дунав са дадени само Вичина, Буда и Дьор (Гьор) (**фиг. 14.**)

По-късно в европейската картография от XVII в. названието Дримаго (Drimago) произволно се свързва с античния град Диногетия (Dinogetia), или Динигутия (Dinigitia), намирал се до с. Гарван, в района на гр. Мачин, при последния завой на Дунав преди образуването на делтата [**Heylin, P.** 1668, p. 175; **Morden, R.** 1693, pp. 268–269]. И това идва от междинната форма *Dinoso*, използвана от Абрахам Крескес.

Първ прави тази нова локализация в своята карта от 1560 г. Джакомо Касталдо. Той преименува *Driago* в *Drimago* и го премества на устието на р. Янтра. (**фиг. 15.**) Картата е препечатана от Абрахам Ортелиус и е включена в неговия атлас от 1603 г., който за времето си е смятан за много авторитетен. В по-старата му карта на Азия от 1570 г. Дримаго е поставен по-близо до Галац. (**фиг. 16.**)

Когато западните картографи от XVII–XVIII в. започват да съставят осъвременените карти на Птолемей, те съвсем произволно поместват античните наименования върху съвременните им известни топоними.

Dinogetia е малка крепост на десния бряг на Дунав, на 8 км източно от Галац, окончателно изоставена около 1186 г., или това е времето на въстанието на Петър и Асен.

Румънският историк Лауренций Радван (Laurențiu Rădvan) отива по-далече в своето заблуждение и предполага, че Далорто е обърнал Дринаго с Браила, която в средновековните италиански карти се среща като *Brillago*, но вместо начално „B“ е записал начално „D“. Радван пише: „Вероятно авторите на портоланите, които се позовават на свидетелства на италианските мореплаватели, запознати с Дунав, са поставили върху Браила името Дринаго. Еволюцията Браила–Брилаго–Бринаго–Дринаго не е невъзможна“ [**Rădvan, L.** 2010, p. 249] Съпоставката му е толкова „вярна“, колкото и предложеното от Коледаров „Търново–Дринаго“.

Унгарското название на Белград (Нандорфехервар, Алба де Нандер, или Денандер) предизвиква и още едно объркване в западноевропейската картография на Балканите. В посочената по-горе карта на Касталдо при устието на р. Велика Морава е поставен град Зендерин (**фиг. 17.**), в резултат на което той се отъждествява или с по-западно разположеното Смедерево (Семендрия, градът на св. Андрей), или със Сингидунум (древното название на Белград).

Всъщност Зендерин или Зондерин се свързва с Белград под унгарска власт до 1521 г.: „ZENDERIN (Zonderin, Sengidon, Singidon, Singidunum), a city in the south of Hungary (град в южната част на Унгария)“ [**Pye, Ch.** 1803, pp. 375–376]. Объркването между Белград, Браничево (Виминациум) и Зендерин ясно се вижда в следното изречение от пътеписа на д-р Едуард Браун: „Виминациум е бил римска колония в Горна Мизия, сегашната Сърбия, и отговаря на Сингидунум или Сендерин (Зендерин) на Дунава, на устието на река Морава“ [**Brown, E.** 1673, p. 21].

Съобщавайки за последната битка на Янош Хуниади с османците при защитата на Белград през 1456 г., английският географ Робърт Мордън (1693 г.) пише: „Главните реки на Сър-

бия са: 1. Морава, която се образува от два притока, наречени Българска Морава (Moravi di Bulgaria) и Сръбска Морава (Moravi di Servia), които се сливат и достигат до Дунав при Зендерин. Така че по тази река стоките от Сърбия и България се пренасят по Дунав и достигат Унгария, Австрия и др. Недалеч от това място е станала голям битка, в която Хуниади с 10 000 конници е нападнал през нощта (на лунна светлина) турския лагер, избил 30 000 турци и взел 4000 пленници“. И в същото време... „Зендерин (Zenderin), Сингидунум (Singidunum) или Семендера (Semendera), е завладян от Амурат II, в 1438 г.“... , което ясно показва как Мордън бърка старото име на Белград – Сингидунум – със Смедерево. През 1438 г. османците завладяват Кучево и Браничево. Смедерево е завладян през следващата, 1439 г.

В самата карта (**фиг. 18.**) към описанието си, Мордън поставя Зендерин на източния бряг на Морава, т.е. някъде до Пожаревац, а Семендрия (Смедерево) на западния. Така Зендерин географски отговаря на Браничево (древния Виминациум / Viminacium). Също е интересно, че Мордън помества и гр. Дримаго в близост до последния завой на Дунав, преди делтата [**Morden, R.** 1693, pp. 268–269].

Това объркване между Смедерево, Сингидунум и Зендерин добре се вижда и в картата на Джакомо Кантели от 1689 г. Под Смедерево, явяващ се център на санджак, е написал: „Zenderew, Semendria, Smiderow, Singidunum“ (**фиг. 19.**).

От посочените примери е очевидно, че първоначално Дринаго отговаря на Белград, като името идва от латино-унгарския вариант на името на града „Алба де Нандер“, което през Денандер лесно може да се деформира в Дринаго, а по-късно и до Зендерин. Първият автор, който използва това име, ни дава ценна и косвена информация за българско управление на Белград през 20-те год. на XIV век, свързано с междуособиците за сръбската корона, избухнали между синовете на Стефан Милутин и Стефан Драгутин, в които цар Михаил Шишман активно се намесва.

Названието продължава да се използва и след това, деформирайки се до Диноко, Дримаго и през XVI век се появява в района на Мачин, но като резултат от произволното свързване на варианта Диноко с античната Dinogetia. В следващите векове то изчезва от географските карти.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Атлас, 2008 – Българските земи в Европейската картографска традиция (III–XIX в.). София: изд. „Тангра-Танакра“, 2008. [Balgarskite zemi v Evropeyskata kartografaska traditsia (III–XIX v.), Sofia: Tangra-Tanakra, 2008].

Божилков, И. 1994 – И. Божилков. Фамилията на Асеновци. Генеалогия и просопография (1186–1460 г.). София. 1994. [I. Bozhilov. Familiyata na Asenevtsi. Genealogiya i prosopografia (1186–1460 g.). Sofia. 1994].

Давид Аршба: Уеб-страница на Давид Аршба „Абхазы до 2021 года“. Библиотека. Карты 1300–1400 гг. и 1400–1500 гг. Тук могат да се видят всички цитирани карти в голяма резолюция: <http://arshba.ru/karti-4-6-mlrd-50000-gg-do-n-e-t1270.html> достъпен на 17.11.2021 г. [Ueb-stranitsa na David Arshba „Abhazay do 2021 goda“. Bibliotaka. Kartay 1300–1400 gg. i 1400–1500 gg. Tuk mogat da se vidyat vsichki tsitirani karti v golyama rezolyutsiya: <http://arshba.ru/karti-4-6-mlrd-50000-gg-do-n-e-t1270.html> dostapen na 17.11.2021 g.].

Гюзелев, В. 1992 – В. Гюзелев. Православната и католическата църква в историята на българския народ през XIII – началото на XV век. – Македонски преглед, 1992, № 1. [V. Gyuzelev. Pravoslavnata i katolicheskata tsarkva v istoriyata na balgarskia narod prez XIII – nachaloto na XV vek. – Makedonski pregled, 1992, № 1]

Гюзелев, В. 2001 – В. Гюзелев. Венециански документи за историята на България и българите XII–XV в. София, 2001. [V. Gyuzelev. Venetsianski dokumenti za istoriyata na Balgaria i balgarite XII–XV v. Sofia, 2001].

Димитров, Х. 1998 – Х. Димитров. Българо-унгарски отношения през Средновековието. София, 1998. [H. Dimitrov. Balgaro-ungarski otnosheniya prez Srednekovieto. Sofia, 1998]

Живковић, Т., Петровић, В., Узелац, А. 2013 – Т. Живковић, В. Петровић, А. Узелац. Анонимов опис Источне Европе. Београд, 2013. [T. Zhivkoviћ, V. Petroviћ, A. Uzelats. Anonimov opis Istochne Evrope. Beograd, 2013].

Коледаров, П. 1989 – П. Коледаров. Историческа география на средновековната Българска държава. Част 2. София, 1989. [P. Koledarov. Istoricheska geografija na srednekovnata Balgarska darzhava. Chast 2. Sofia, 1989].

Кръстев, К. 2011 – К. Кръстев. Българското царство при династията на Тертеревци (1280–1323). Пловдив, 2011. [K. Krastev. Balgarskoto tsarstvo pri dinastiata na Terterevtsi (1280–1323). Plovdiv, 2011].

Младенов, М. 2020 – М. Младенов. Папството, Константинополската патриаршия и Вторият Лионски събор (1274 г.). – Епохи, 2020, XXVIII(2). [M. Mladenov. Papstvoto, Konstantinopolskata patriarshiya i Vtoriat Lionski sabor (1274 g.). – Epochi, 2020, XXVIII(2)].

Мушмов, Н. 1912 – Н. Мушмов. Античните монети на Балканския полуостров и монетите на българските царе, София, 1912. [N. Mushmov. Antichnite moneti na Balkanskia poluostrov i monetite na balgarskite tsare, Sofia, 1912].

Павлов, П. 2017 – П. Павлов. Щрихи към историята на Българския Северозапад и българите торлаци. – В: Сборник „Българите торлаци“. София: Тангра-Танакра, 2017. [P. Pavlov. Shtrih kam istoriyata na Balgarskia Severozapad i balgarite torlatsi. – V: Sbornik „Balgarite torlatsi“. Sofia: Tangra-Tanakra, 2017].

Руварац, И. 1881 – И. Руварац. Прлошци к овјашњењу извора српске историје. О светињама београдске цркве г. 1521. – Гласник српског ученог друштва. Књ. XLIX (49). Београд, 1881. [I. Ruvrats. Prloshti k ovjashњењу izvora srpske istorije. O svetinjaма beogradske tsrkve g. 1521. – Glasnik srpskog uchenog drushtva. Књ. XLIX (49). Beograd, 1881].

Щетинков, А. И. 2015 – А. И. Щетинков. Портуланы. Морские карты XIV–XVI вв. „ΣΧΟΛΗ“ Vol. 9. Кн.1, 2015. Новосибирск www.nsu.ru/classics/schole достъпен до 17.11.2011 г. [A. I. Shchetinkov. Portulany. Morskiye karty XIV–XVI vv. „ΣΧΟΛΗ“ Vol. 9. Кн.1, 2015. Novosibirsk www.nsu.ru/classics/schole dostъpen do 17.11.2011 g.]

Buchon, J. 1839 – Jean Alexandre Buchon. Notice d'un atlas en langue catalane, manuscrit de l'an 1375 conservé parmi les manuscrits de la Bibliothèque royale sous le numéro 6816, fonds ancien, in-folio maximo. Paris. 1839. Виж също самия атлас с голяма резолюция на картите: <http://www.bigmapblog.com/2011/cresques-catalan-atlas-world-map-1387/> достъпен до 17.11.2021 г.

Brown, E. 1673 – E. Brown. A Brief Account of Some Travels in Hungaria, Servia, Bulgaria, Macedonia, Thessaly, Austria, Styria, Carinthia, Carniola, and Friuli, as Also Some Observations on the Gold, Silver, Copper, Quick-Silver Mines, Baths, and Mineral Waters in Those Parts. With the Figures of Some Habits and Remarkable Places. London, 1673.

Encyclopedia Britannica, 1842 – The Encyclopedia Britannica: or, Dictionary of Arts, Sciences, and General Literature. Seventh Edition, with Preliminary Dissertations on the History of the Sciences, and Other Extensive Improvements and Additions. Volume XIX. Adam and Charles Black, Edinburg, M.DCCC.XLII. (1842)

Heylyn, P. 1668 – P. Heylyn. Cosmography in Four Books, Containing the Chronography and History of Belgium, Germany, Denmark, Swetbland, Russia, Poland, Hungary, Sclavonia, Dacia, and Greece, with the Isles Thereof. London, MDCLXVIII. (1668)

Hyacintho, Graveson, 1793 – Hyacintho, Fr. Ignatio, de Graveson, Amat. Historia Ecclesiastica. Tomus VI. Complectens Decimum Quinctim Ecclesiae Saeculum. Bassani, Venetiis apud Remondini. MDCCXCIII (1793).

Morden, R. 1693 – R. Morden. Geography Rectified: Or, a Description of the World, in All Its Kingdoms, Provinces, Countries, Islands, Cities, Towns, Seas, Rivers, Bayes, Capes, Ports; Their Ancient and Present Names, Inhabitants, Situations, Histories, Customs, Governments, as Also Their Commodities, Coins, Weights, and Measures, Compared with Those at London. MDCXCIII. (1693.)

Pye, Ch. 1803 – Charles Pye. A New Dictionary of Ancient Geography, Exhibiting the Modern in Addition to the Ancient Names of Places. London, 1803.

Rădvan, L. 2010 – L. Rădvan. At Europe's Borders: Medieval Towns in the Romanian Principalities. Brill. Leiden. 2010

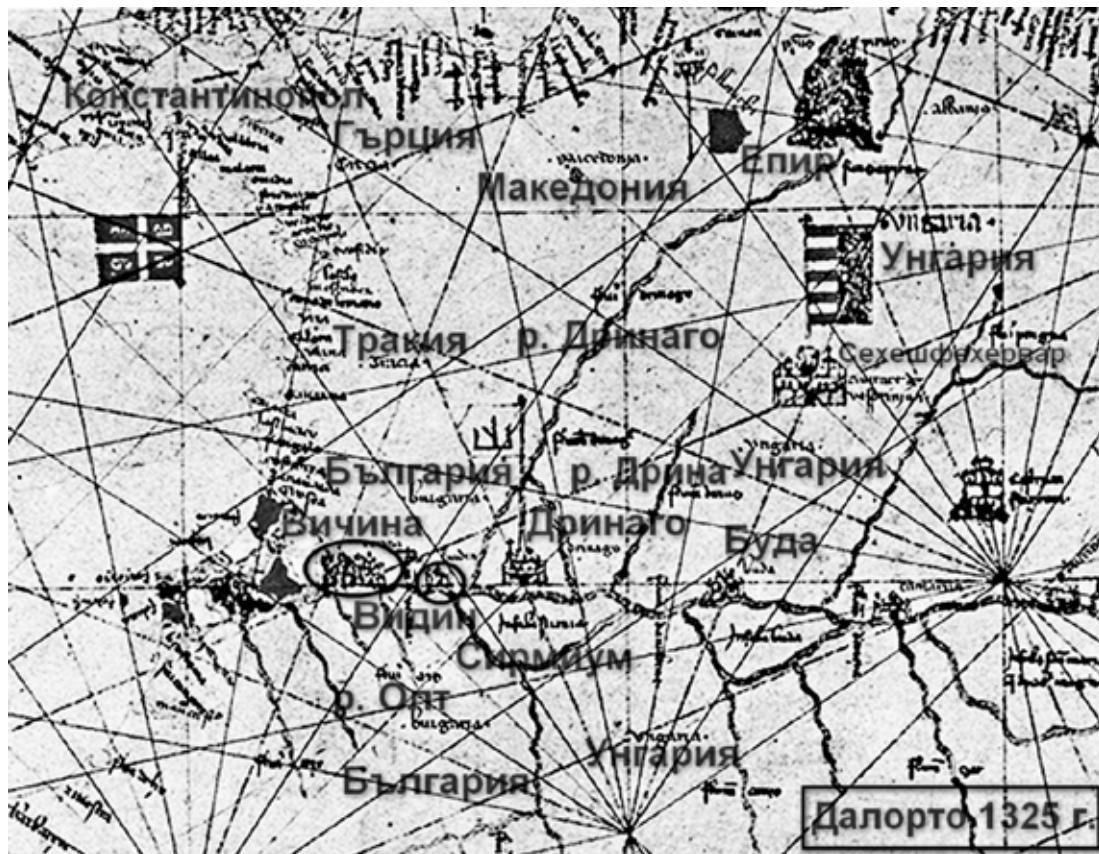
Smolucha, J., Stańko, S. 2002 – Smolucha, J., Stańko S. O episkopacie tytularnym średniowiecznej i wczesnonowożytnej Polski (w związku z książką Krzysztofa Rafała Prokopa, Biskupi pomocniczy w diecezjach polskich w dobieprzedtrydenckiej (2. p o l XIII-J. po IX V I w.), Kraków 2002, s. 392) https://www.bazhum.muzhp.pl/media/files/Przeglad_Historyczny/Przeglad_Historyczny-r2004-t95-n4/Przeglad_Historyczny-r2004-t95-n4-s535-545/Przeglad_Historyczny-r2004-t95-n4-s535-545.pdf достъпен до 17.11.2011 г.

Vásáry, I. 2005 – I. Vásáry. Cumans and Tatars: Oriental Military in the Pre-Ottoman Balkans, 1185–1365. Cambridge, 2005.

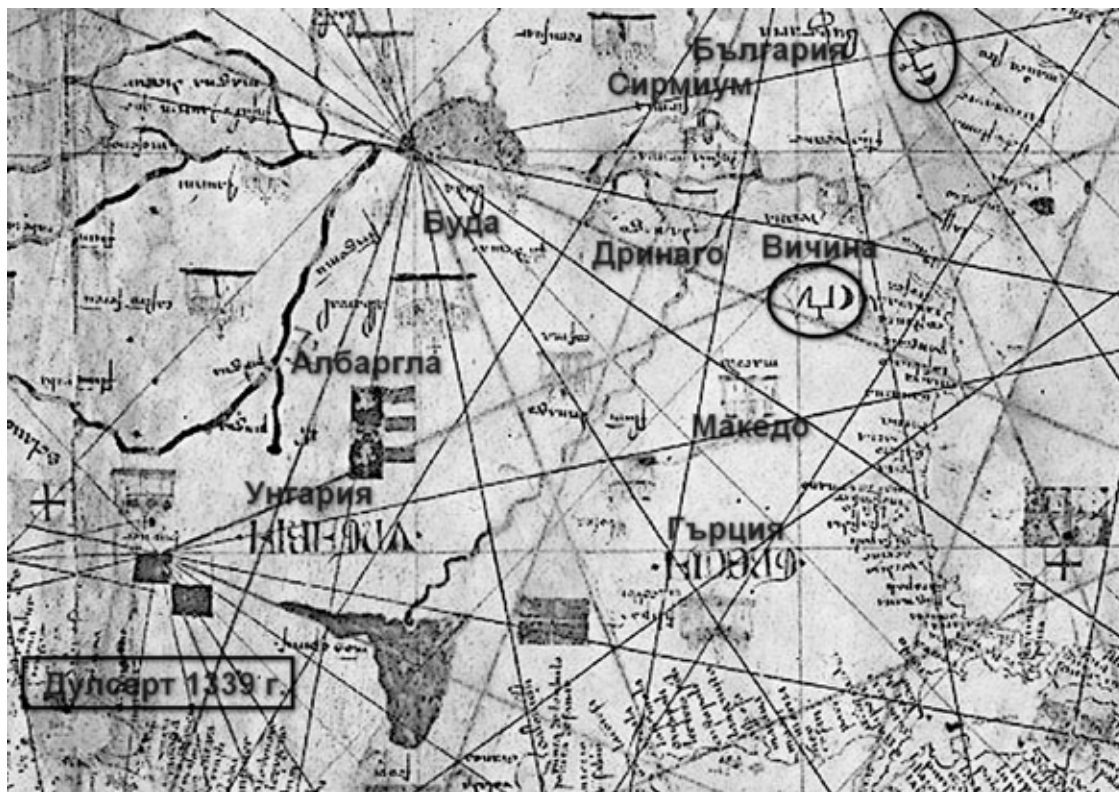
ИЛЮСТРАЦИИ

Фиг. 1. Дринаго, на картата на Анджелино Далорто, с монограма на Шишмановци

Фиг. 2. Картата на Далорто от 1325 г. (юг – нагоре, север – надолу)

Фиг. 3. Картата на Анджелино Далорто или Анхело Дулсерт от 1339 г.

Фиг. 4. Монограмите на Шишмановци

Фиг. 5. Крепостите Мухалд и Гурен

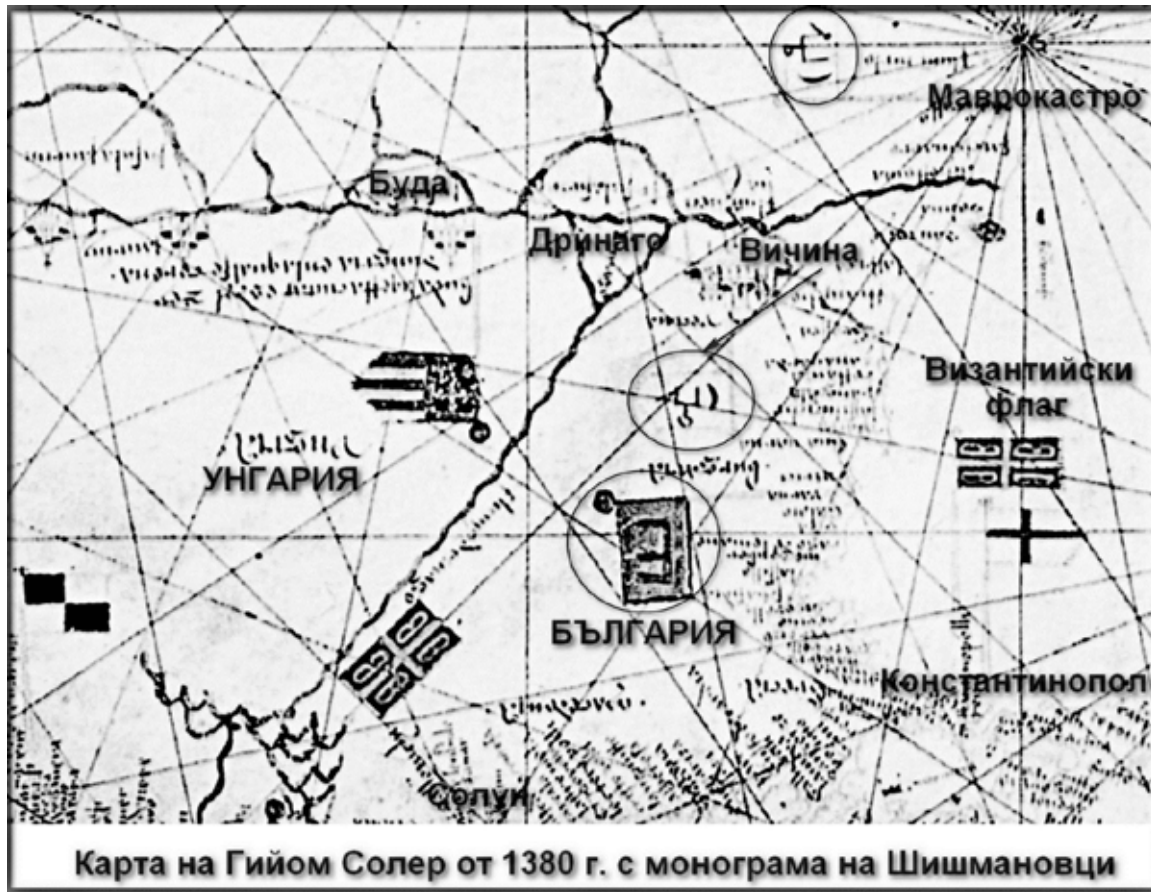
Фиг. 6. Карта на братя Пицигано от 1367 г. (юг – нагоре, север – надолу)

Фиг. 7. Каталонски / Каталански атлас от 1375 г.

Фиг. 8. Каталонски / Каталански атлас от 1375 г. само проекцията е обратна, юг - нагоре, север - надолу.

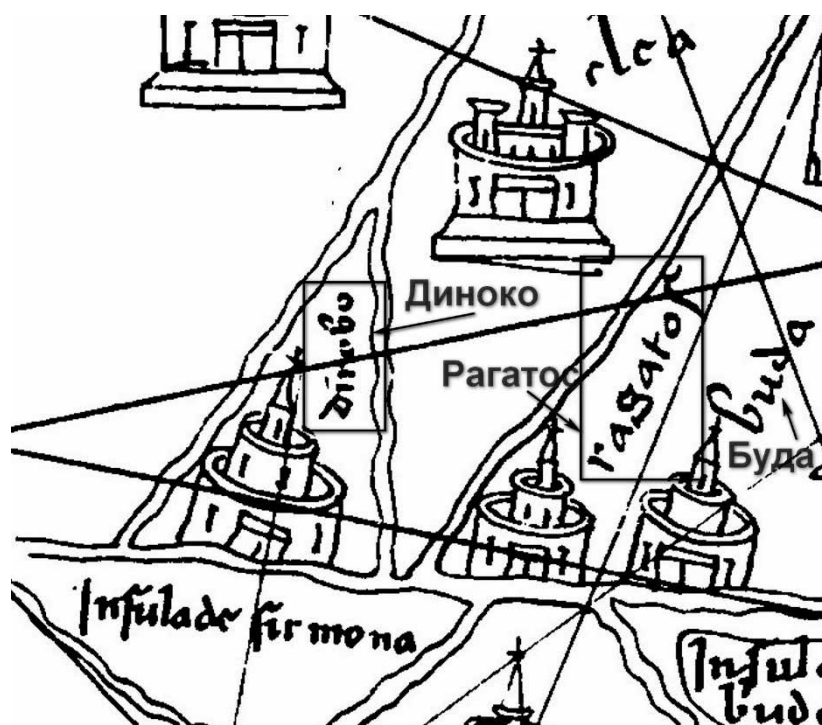
Фиг. 9. Карта на Гийом Солер от 1380 г.

Фиг. 10. Карта на Андреа Бианко от 1436 г. (обратна проекция)

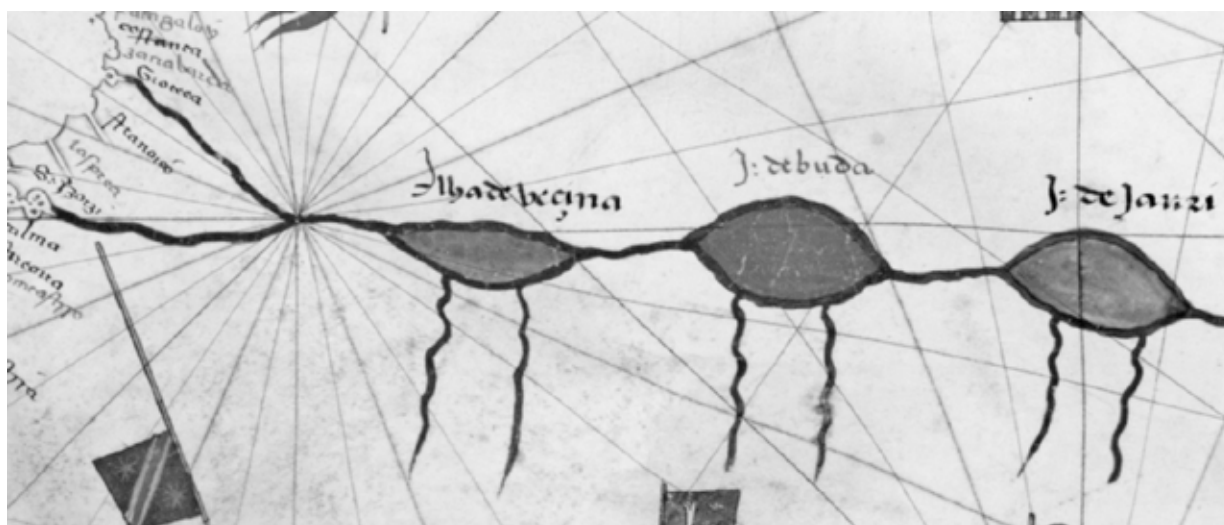
Фиг. 11. Карта на Габриел Валсека от 1439 г. (обратна проекция)

Фиг. 12. Същата карта

Фиг. 13. Карта на Албино де Канепа от 1489 г.

Фиг. 14. Карта на Жорже де Агулар от 1492 г. (обратна проекция)

Фиг. 15. Карта на Касталдо, с гр. Дримаго, прерисувана в „Атлас“ на Абрахам Ортелиус от 1603 г.

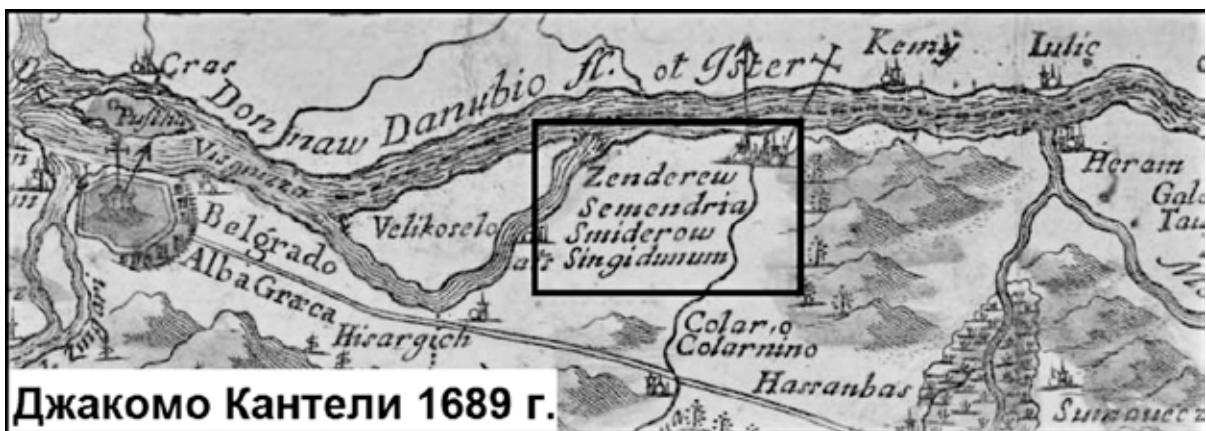
Фиг. 16. Карта на А. Ортелиус от 1570 г.

Фиг. 17. Зендерин на картата на Касталдо от 1560 г.

Фиг. 18. Карта на Робърт Мордън от 1693 г., отбелязани са с флагчета Зендерин и Дримаго.

Фиг. 19. Карта на Джакомо Кантели от 1689